

Verpiamos, audžiamos dainos ir žosmės

Maironis – praamžės tradicijos dainius: §42–45

Dainius RAZAUSKAS

§42. Dainų pynės¹

Kiek anksčiau „Liaudies kultūros“ žurnale skelbtame straipsnyje „Dieviškoji daina“ buvo aptarti Maironio eilėraščio „Dainų šventei“ vaizdiniai, menantys tradicijos santykį su daina. Tačiau vienas ypatingas liko neatsižvelgtas (1-asis posmas):

*D a i n ū d a i n e l ė s, aidų aidais
Skambiai, plačiai, tvirtai, galingai
Per kalnų kalnus, miškais, laukais
lengvai, rimtai ir sutartingai,
Į vieną giją susipynę,
Aplėkit Lietuvą-tėvynę,
Skambiai, plačiai, galingai. (124)*

Taigi dainos čia apibūdintos kaip į *giją susipynę*. Palyginimas ne atsitiktinis:

*Ne pranašas, aš ne kovot,
Aš ne žmonių mokint, –
Aš Dievo įkvėptas giedot,
Su lyra giesmės pint.*²

1. Šis straipsnis – tai dalis spaudai parengtos knygos „Maironis – praamžės tradicijos dainius“ apie Maironio poezijos (lyrikos) sąsajas su lietuvių, baltų, indoeuropiečių ir kitų senųjų tradicijų archajiškais, archetipiniais mitiniais vaizdiniais. Anksčiau skelbti straipsniai: „Maironis ir senoji tradicija“ (Razauskas 2013a: 11–25), apimantis knygos §1–11, 15, 19, 21, 28, 33; „Dieviškoji daina“ (Razauskas 2013b: 11–17), atitinkantis knygos §40; ir „Maironio mįslė“ (Razauskas 2013c: 18–26), neatitinkantis jokio knygos skyriaus, o kiek giliau nagrinėjantis §46 užsimintą vieną atskirą atvejį.

Kadangi kartkartėmis tenka priminti viename kitame knygos skyriuje jau aptartus dalykus, tai paranku, regis, bus ir atskirose publikacijose palikti jų numeraciją tokią, kokia ji yra knygoje, nepernumeruojant kaskart nuo §1. Kaip ir minėtuose straipsniuose, taip ir čia, ir kitur skaičius skliaustuose po Maironio citatos reiškia puslapį knygoje: Maironis 1988.

2. V. Zaborskaitė pateikia šį Maironio posmą kaip galimo sekimo Puškiniu pavyzdį, plg.: *Не для житейского волнения, / Не для корысти, не для битвы; / Я был рожден для вдохновения, / Для*

Rašydamas apie virvę, giją kaip simbolinę priemonę pakilti į dangų V. Toporovas priduria: „Rožinio rinkimas, malda, meditacija – ne kas kita kaip priemonė pakilti minties gija“, o „tuo paaiškinamas ir tas pamokantis faktas, kad skirtingi pakilimo būdai koduojami panašiais elementais. Plg. hetitų *išhamina-* ‘virvė, gija’ ir *išhamai-* ‘d a i n a’ (plg. s. i. *sāman*).“³ Dvasinė, religinė dainos prigimtis šiaip jau tinka „pakilti į dangų“, tačiau dainos sąsaja su gija, verpimu bei pynimu ir be to yra itin glaudi bei archajiška. V. Toporovo ką tik paminėtas palyginimui senovės indų žodis *sāman* „šventa vedų giesmė, daina“ savo ruožtu gali būti siejamas su žodžiais *syāti* „sieją“, *sāyāyati* „saisto“⁴ ir suprantamas kaip „saitas“. Vedų poetų darbas kuriant himnus būdingai prilyginamas gijos tempimui.⁵ Dar pastaraisiais amžiais, sero Džeimso Džordžo Frezerio (Sir James George Frazer) duomenimis, „Indijos srityje Bilaspūre, kaimo vyresniesiems susirinkus į pasitarimą, niekam šalia nevalia sukti verpstės, nes manoma, kad tuomet pokalbis kaip verpstė suksis ratu, niekaip vis nesibaigdamas“⁶. Palyginimui galima paminėti anglų *yarn* „verpalas; siūlas, gija“, bet ir „pasakojimas, istorija“, *to yarn, to spin a yarn* „pasakoti nebūtus dalykus“. Ang. *spin* „verpti“ ir vienas pats perkeltine prasme reiškia „regzti, pasakoti“, kaip ir vok. *spinnen* „verpti“ – „regzti intrigas“. Senovės islandų „Poetinėje Edoje“ („Eilės apie Sigdrivyą“ 12) valkirja Sigdrivyva karį Hjalm-Gunarą moko: „Rūnas kalbos pažinti turi, jei nenori, kad tau pykčiu atmokėtų. Tu jas susuki, tu

звучов сладких и молитв „Ne dėl gyvenimiško sujudimo, / Ne dėl naudos, ne dėl kovų; / Aš esu gimęs įkvėpimui, / Saldžių garsų dėl ir maldų“ (Zaborskaitė 1968: 88; vertimas mano). Atkreipkime dėmesį, kad „giesmių pynimo“ įvaizdžio Puškino posme nėra nė kvapo, jis įdėm maironiškas!

3. Toporov 1973: 132.

4. MhKEWA III: 458–459, žr. 549–550; PkIEW: 891–892; Гамкрелидзе, Иванов 1984: 835 ir kt.; lietuvių kalboje tos pat šaknies *sieti, saitas*.

5. Gonda 1984: 197.

6. Frazer 1995: 20.

jas supinki, kartu jas sudėki visas“⁷. Tam tikri trumpi pasakojimai, įtraukti į kitas sagas, senovės islandų tiesiog vadinti *þættir* „gijos“⁸. „Pynimo, vijimo“ įvaizdžiu poetinė kūryba rėmėsi senovės Airijoje, pavyzdžiui: *f(a)ig feirb fithir* „nupynė žodžius mokytojas“; ir pats mokytojo, ypač tradicinės poezijos mokytojo, pavadinimas *fithir* pasidarytas iš veiksmažodžio šaknies *fen-* „pinti“ < **ϕi-nə-* < ide. **ϕei-* „sukti, lenkti“ (giminiškos su lie. *vyti*, *vytioti*).⁹ Panašiai senovės graikų *πλέκειν* „pinti, vyti“ buvo nuolat vartojamas kalbant apie dainas, eiles, žosmes, o Sapfo net pavadino Erotą *μυθόπλοκος* „pasakų, mitų pynėjas“.¹⁰

Serbai pasako *вими песму* „vyti (= sudėti, sukurti) dainą“; bulgarai *завито, извито пеене* „užvytas, suvytas (= puikus, gražus) dainavimas“¹¹, o rusų *вимия* – „oratorius, gražbylys“¹². Rusų *плетти* „pinti“ perkeltine prasme reiškia „meluoti, šnekėti niekus“ bei „kurti (prastas) eiles“¹³, o priežodžiai byloja: *Ему черт лыки дерет, и он ланти плетет* „Jam velnias karnas lupa, o jis vyžas pina“ (meluoja); *Языком плетет, что коклюшками* „Liežuvio pina (neria) kaip virbalais“; *Языком кружева плетет* „Liežuvio nėrinius pina (neria)“; *Говорит, что плетень плетет* „Kalba, lyg pynučius pina“¹⁴ ir t. t. Lietuvos rusai, pavyzdžiui, gali pasakyti: *А ты по-прежнему свои ланти плетешь!* „O tu vis savo vyžas pini!“ reikšme „kalbi vis tą patį“.¹⁵ Anot baltarusių pateikėjo: *Добры баечник, кажущь, як пачне выдумляць, плесці ды хлусіць, дык толькі слухаў бы яго* „Geras pasakotojas, sako, kai ims prasimanyti, pinti bei meluoti, tai tik klausytum jo“; kitas, paprašytas pasekti pasaką, pradeda: *Вы хочэце, каб я вам сплэў казку, а я от здаецца ўсе казаў...* „Norite, kad aš jums supinčiau pasaką, o aš, rodos, jau viską papasakojau...“¹⁶ O pasak baltarusių prietaro: *Калі ніткі плутаюцца, та дзесь пра тую жанчыну плятуць плёткі* „Jei siūlai painiojasi, tai čia apie tą moterį pinamos apkalbos“.¹⁷ Galima būtų pasakyti ir tiesiog „pinami pletkai“, nes slavizmas *плётка* „apkalba, plepalas“ (ppr. daugiskaita *плёткаі*) yra perimtas kaip tik iš bru. *plēmtka* arba le. *plotka*,

o šie yra vienos šaknies atitinkamai su bru. *nlécyi* arba le. *plósć* „pinti“ ir, perkeltine prasme, „taukšti, plepėti“.¹⁸

Verpiamai gijai, siūlui poezija, daina prilyginama suomių liaudies dainoje (pažodžiui verčiant iš rusų kalbos): „Aš suvysiu savo posmą į kamuolį, / Kaspinu kason įpinsiu [...]. Dainas sukabinsiu svirne, / Kad vaikai veltui neišdainuotų, / Neprotingai nesumindytų, / Posmo veltui netrikdytų, / Verpalo jame nesugadintų“¹⁹.

Itin iškalinga šiuo atžvilgiu latvių daina, Krišjano Baruono rinkinyje pažymėta numeriu 27 ir žinoma aštuoniolika variantų, kurioje daina tiesiai šviečiai prilyginama gijai, siūlui, pavyzdžiui: *Visas dziesmas izdziedatas / Nu satinu kamolī; / Kad es iešu tautiņās, / Pa vienai ritinašu* „Visas dainas išdainuotas / Suvijau į kamuolį; / Kai aš ištekėsiu, / Po vieną išrituosiu“; *Jauns būdams ganos gāju, / Dziesmas tinu kamolā; / Liels uzaug', un vecs būdams, / No kamola šķetināju* „Jaunas būdams piemenavau, / Dainas vijau kamuolin; / Kai užaugsiu ir pasensiu, / Iš kamuolio atvyniosiu“; *Kad es augu pie māmiņās, / Dziesmas tinu kamolē; / Kad aizgāju tautiņās, / Pa vienam risināju* „Kai aš augau prie mamytės, / Dainas vijau kamuolin; / O kai ištekėjau, / Po vieną vyniojau“; *Es satinu savas dziesmas / Baltā diega kamolī; / Kad aizgāju tautiņās, / Pa vienai ritināju* „Aš suvijau savo dainas / Baltan siūlų kamuolin; / O kai ištekėjau, / Po vieną ritavau“; *Es ietinu savas dziesmas / Baltā diegu kamolē; / Kad aiziešu tautiņās, / Pa vienam risinašu* „Aš suvijau savo dainas / Baltan siūlų kamuolin; / O kai ištekėsiu, / Po vieną vyniosiu“ ir t. t., ir pan.²⁰ Savo ruožtu latviai gali *pazaudēt sarunas pavedienu* „pamesti pokalbio giją“; taip pat verta sugretinti žodžius *virve* „virvė“ ir *virvulis* „plepys“, *vervelis* „kas greitai ir neaiškiai šneka“, *vervelēt* „greitai ir neaiškiai kalbėti“.²¹

Ir lietuvių kalboje *pinti* savaime turi perkeltinę reikšmę „painiai kalbėti, pasakoti“, pavyzdžiui: *Daug ką žmonės ant kitų pripina: Tai ty tas eina, tas ty vaikščioja* (Dieveniškės)²²; *Mūsų kalbos nesuprasi – mes pinam kaip vyželę* (Zarasai); čia ir frazeologizmai *liežuvio pinti* „liežuvauti“, *vyžą pinti* „niekus kalbėti“; arba štai pasakoma: *Kalba, kaip vyžą pina* (Kupiškis) (plg. minėtą Lietuvos rusų vyžų pynimo įvaizdį); pinamos

7. PE: 254.

8. MŠ: 21, 77.

9. Калыгин 1986: 19, žr. PkIEW: 1121.

10. West 2007: 37; ДГРС: 1325.

11. Плотникова 1996: 106.

12. ДлТС I: 208.

13. ДлТС III: 125.

14. ДлПРН: 167, 338, 342.

15. Novikovas 2000: 237.

16. Сержпутоўскі 2000: 31, 87.

17. Сержпутоўскі 1998: 148, Nr. 1196; plg. Сержпутоўскі 2000: 35.

18. LKŽ X: 191; FrLEW: 620; Borys 2005: 440.

19. ВПИ: 123.

20. BDS: 27, var.; žr. Sauka 1970: 215.

21. LaLKŽ: 536, 770; Топоров 1973: 124.

22. Vyšniauskaitė 1995: 423.

gali būti ir dainos: *Kažkaip man nesipina giesmė* (Žirmūnai, Varanavo r., Baltarusija); *Dainuot man – kaip vainikas pint* (Klovainiai, Pakruojo r.); panašia perkeltine prasme gali būti pavartojamas ir veiksmožodis *verpti* kaip kad Gabrielės Petkevičaitės-Bitės: *Merginos ėmė verpti savo pasikalbėjimo siūlą*²³. Dar štai Salomėjos Nėries: *Ir pinti čia niekas netingi / Girliandas kalbų įvairias...*²⁴

Pagrindą tokioms sąsajoms atsirasti, matyt, bus davę senieji papročiai, taigi senoji praamžė tradicija. Trumpai ją šiuo atžvilgiu yra apibūdinusi Jurgita Ūsaitytė: „Folklorinės tradicijos ir darbo papročių susipynimas neišskiriamai susiejo vakarojimo, *verpimo* ir *dainavimo* vaizdinius. Apie šios triados stabilumą liudija daugelis advento-Kalėdų dainų pastabų: *Dainuodavo vakarais mergaitės linus verpdamos; Žiemų, kai verpiam, dainuojam; Dainuodavo ilgais žiemos vakarais, kuomet susirinkdavo mergaitės vakaryti, t. y. verpti, megzti ir kitokių darbų*. Verpimas sudarė foną adventinėms-kalėdinėms dainoms“²⁵.

Su verpimu nuo seno susijęs ne tik dainavimas, bet ir pasakų sekimas. Dėl to Pričkaus lūpomis jau priekaištauja Donelaitis („Pavasario linksmybės“ 613–618): *Daug įsitėjimau, kaip daro mūs gaspadinės, / Kad žiemos čėse ką verpt krūvoms susisėda. / Juk radau gana tokių, kurios nesigėdi, / Kad joms kartais merdėdams vos sukasi vindas, / Nės, kad verpt reik, jos taip daugel pasakų v a p a, / Kad jau ir ranka kuodelį pešt užsimiršta*²⁶. Jūratė Šlekonytė apibendrina: „Pasakų sekimo laiką galima skirstyti pagal paros ir metų laiką. Paros metu pasakos sektos dažniausiai vakarais, kai niekas netrukdydavo, susirinkus didesniam žmonių būriui. Tai būdavę įvairios talkos, smulkūs darbai, kurių dirbti susiburdavusi didesnė grupė žmonių ir, kad nenuobodžiautų, imdavę porinti įvairius pasakojimus. Moterys dažniausiai rinkdavosi pavakaroti ir tuo metu plėšydavo plunksnas, verpdavo ar šiaip atsi-nešdavo rankdarbių ir kartu dirbdavo. Tada ir imdavo sekti pasakas ar kitus kūrinis: *Būdavo, verpsima, nersam, kitas siūsam, kita megztineliu nersam, kutu nersam vakarais – tada reik pasaką sakyti; Susirenka daug moterų verpti, tai prisineša visokių valgymų, pasaką pasakoja, mįslės mena, dainuoja*. Geriausiai pasakoms tiko toks metų laikas, kai visi darbai nudirbti, o naujų dar nėra. Taip būdavo

pokalėdžio vakarais“²⁷. Dar vienas tautosakos pateikėjos prisipažinimas: *...kai buvom maži, tai senelė mums pasakodavo. Mes sutupiam kaip vištos, vakare pirmiau turim poterius sukalbėt, o senelė verpia ir mums pasakas seką*²⁸.

Savo ruožtu Jono Mačiulio auklė vaikystėje „buvo gyva, energinga mergina, d a i n i n k ė i r p a s a k o t o j a, pirmoji jo skaitymo mokytoja. Ji Mačiuliuose, – persakant J. Tumo žodžius, – paprastu lietuviams būdu įtaisė pirmąją namų ‘mokyklą’: sėdi sau už ratelio, *verpia* ar ką kita daro, o šalia jos Jonukas nekantriai disciplulka kiaurai bado nepasiduodančias įsidėmėti raides...“²⁹ Taigi būsimasis Maironis vaikystėje pats gyvai dalyvavo šioje tradicijoje – dainuoti, pasakoti verpiant. Iš jos išaugo, ja rėmėsi ir vadinamoji „vargo mokykla“ – lemtingas ir pergalingas lietuvių švietimasis, nepaisant visų tautinių ir luominių priespaudų.

§43. Sidabrinės ir auksinės dainos

Šią praamžę tradiciją – dainuoti verpiant ir todėl savaime dainas sieti su verpimu – Maironis tiesiogiai prisimena eilėraščio „Tėvynės dainos“ antrajame posme:

*Sesutės mūsų nuo senobės
Dėvėjo margus rūbelius;
Dūzgeno plonas, baltas drobės
Ir koja suko ratelius,
O iš karštos jaunos krūtinės
Skambėjo dainos sidabrinės.* (113)

Vanda Zaborskaitė yra rašiusi: „Santykis su tėvyne poetui yra ne vien santykis su jos istorija, su charakteringu jos kraštovaizdžiu, bet taip pat ir su jos kultūra, ryškiausiai jam atsiskleidžiančia kalboje ir tautosakoje. Bet Maironio poezijoje nėra tokių odžių lietuvių kalbai, kokias rašė ‘aušrininkai’, o ir liaudies daina beveik niekad netampa jam specialaus išaukštinimo objektu. Vienintelė išimtis – eilėraštis ‘Tėvynės dainos’, tačiau ir čia poetizuojama ne atskirai paimta gimtoji kalba ar tautosaka, o jos kūrėjas – liaudies žmogus“³⁰. Na, jau matėme ir toliau ištisai matysime Maironio pabrėžiamą dainos reikšmę lietuvių dvasinėje tradicijoje, ir pabrėžiamą ne kaip nors paviršutiniškai „išaukštinant“, bet

23. LKŽ IX: 1053–1055; XVIII: 792.

24. Nėris 1984 I: 307.

25. LLD XX: 18.

26. Donelaitis 1994: 35–36.

27. Šlekonytė 2005: 88.

28. Šlekonytė 2005: 87.

29. Zaborskaitė 1968: 12–13.

30. Zaborskaitė 1968: 124–125.

nuolatiniu sąmoningu, budriu dėmesiu kalbai (*Ginkime kalbą, žemę, jos būdą!*), siekiančiu taip giliai, kad jo įžvalgas neretu atveju tenka aiškinti nebe žiniomis, o žinias pranokstančia poeto intucija (arba dar gilesne, dvasine intucija – tikimybę gerokai pranokstančiu „atsitiktinumu“).

Dabar pastebėkime, jog dainos čia yra „sidabrinės“, taigi žiba kaip sidabras, spindi, švyti. (Palyginimui prisiminkime ir Salomėjos Nėries eilutę: *Ir vėlei dainos sidabrinės tau iš krūtinės pasilies...*) Šiuo atžvilgiu pirmiausia ateina į galvą lotyniškas *s i d a b r o* pavadinimas *argentum*, kuris savaime yra vienos šaknies su *arguo,-ere* „išryškinti, atskleisti; įrodinėti, teigti“ ir *argūtus* „ryškus, raiškus“ bei „s k a m b u s, s k a r d u s“.³¹ Panašiai vedų *arcati* „spindi, švyti“ kartu reiškia „dainuoja, šlovina, garbina“, atitinkamai *arka-* „žybsnis, spindulys, spindesys“ – kartu „daina, šlovinamoji giesmė, gyrius“; tos pat šaknies, beje, pats „Rigvedos“ pavadinimo pirmasis dėmuo *ṛk-ṛg-* suskardėja dėl vadinamųjų sandhi taisyklių prieš skardujį *-v*.³² „Rigvedoje“ ši šviesos (regimojo įspūdžio) ir garso (girdimojo įspūdžio) sąsaja buvo aiškiai įsisąmoninta, antai šventųjų giesmių dievas Brihaspatis savo mitinį priešą įveikė (X.68.6) *agnítápobhir arkaiḥ* „ugni- liepsnėmis dainomis“ ir taip (9) *arkéna ví babādhe támānsi* „dainomis atstūmė tamsą“³³.

Apskritai toks reikšmių santykis gerai žinomas, štai Vincas Urbutis pabrėžia: „Spindėjimas, šviesumas ir aukštas tonas, skambūs, intensyvūs garsai kalbose dažnai reiškiami tos pačios šaknies ar net visai tais pačiais žodžiais“; ir toliau pateikia daugybę pavyzdžių iš įvairių kalbų, tarp kurių: lie. *spigėti* „spindėti“, *spygsėti* „tarpais žybsėti“ ir *su-spigti* „surikti spiegiamu balsu“, *spiegti* „rėkti plonu balsu“; lie. *spindėti* ir la. *spindēt* „zvimbti“; lie. *skaidrus, vaiskus* „giedras, skaistus, permatomas“ ir kartu „skambus, skardus“ ir t. t.³⁴ Tomis pat teisėmis galima susieti lie. *šviesti*, la. *kvitēt* „spindėti, žibėti, žvilgėti, mirgėti“ ir lie. *kviesti* „prašyti, vadinti“³⁵. Susiję gali būti *baltas, balsis* „baltas gyvulys“ ir *balsas*³⁶. Palyginami prašosi ir *giedras* bei *giedoti*. Visai įmanoma būtų ir *daina* sąsaja su *diena* bei *dievas*³⁷, tik tokiu atveju, suprantama, tektų atsisakyti straipsnyje „Dieviškoji daina“ aptartų žodžio *daina* sąsajų.

31. Walde, Hofmann I: 66; LoLKŽ: 80, 81.

32. Monier-Williams 1899: 89; MhKEWA I: 50, 118.

33. AufHR II: 361; plg. Rigveda 1999: 203.

34. Urbutis 1981: 181–182.

35. Žr. Sabaliauskas 1990: 41; Karaliūnas 1987: 31.

36. Žr. ЭССЯ I: 139–140.

37. Žr. Urbutis 1981: 54–61 ir kt.

O štai to pat eilėraščio penktasis, paskutinis posmas:

*Kas atdarytų a u k s o skrynią
Tėvynės d a i n ū malonių?
Ir kas prižadintų gadynę
Sesučių, dainomis garsių?
Tėvynės d a i n o s, jūs a u k s i n ė s,
Be jūsų šąla mums krūtinės! (113)*

Čia dainos jau nebe „sidabrinės“, o „auksinės“. Užtat įdomu, kad lietuvių žodis *auksas*, senesne lytimi *ausas*, XIX a. pabaigoje paliudyta Silvestro Gimžausko³⁸, kaip ir prūsų *ausis* < **ausas*, matyt, yra bendrašaknis su *aušra*³⁹. Panašiai rusų vienos šaknies su *золото* „auksas“ žodžiai *зóлок, золочóк* reiškia „aušra, ryto žaros“, posakiai *на зóлке, на золочý* – „auštant“ ir pan.⁴⁰; o priežodis byloja: *Заря золотом осыплет* „Aušra auksu apipils“⁴¹. Jau „Rigvedoje“ aušra pavadinama auksine, aukso spalvos, pavyzdžiui (III.61.2): *ušo devī... tvā... híraṇyavarṇām* „Aušra deive... tave... auksaspalvė“⁴². „Odisejoje“ (XIV.502) Aušra pavadinta „auksasoste“⁴³. Auksine Aušra, Saulė vadintos romėnų, latvių ir daugelio kitų.⁴⁴ Auksas – būdingas saulės simbolis, „saulės metalas“. O aušra – tai ir patekanti saulė, ir savaime aukso spalvos.

Auštant ir tekant saulei, būdingai dainuota. Pavyzdžiui, pasak Jono Balio užrašyto pasakojimo: *Iš ryto, kai S a u l ė t e k a, ją baruos g i e d a. Atsistoja, žiūri į Saulę ir gieda. Atsistoja, užsideda pjautuvus ant kairio peties ir laiko už koto įsitvėrė. Giedodamos mislydavo, kad saulė duos radzojų: gerumą grūdų, pagadą, išdžiovinimą rugių. Giedodavo žiūrėdamos į Saulę – tik pradeda Saulė lišt iš debesio, ir jau gieda*⁴⁵. Atsižvelgiant į žodžius *su-rikti* „sušukti“ ir „garsiai uždainuoti, padainuoti“, *už-rikti* „sušukti“ ir „garsiai užgiedoti, uždainuoti“, *rykauti* „šūkauti“, „garsiai šaukiant kviesti, vadinti“ ir „džiaugtis, džiūgauti, krykštauti“ ir pan., įdomus gali pasirodyti ir *ryk-metys* „rytmetys“: *Rykmetys išaušo, bėgu dirbti* (Girdiškė, Šilalės r.); juolab dainoje: *Anksti rytą rykmetelį saulelė*

38. LKŽ I: 500.

39. West 2007: 217; PkIEW: 86–87; Sabaliauskas 1990: 46; žr. MžPKEŽ: 63 ir kt.

40. Журавлев 2005: 137.

41. ДлПРН: 419.

42. AufHR I: 270; žr. Rigveda 1989: 354.

43. Homeras 1964: 261.

44. West 2007: 220.

45. Balys 1998: 27, Nr. 11; žr. Vėlius 1983: 72.

tekėjo (Eržvilkas, Jurbarko r.)⁴⁶. Šiaip ar taip, tekanti saulė nuo seno visame pasaulyje sveikinta šūksniais bei rykavimais. Štai „Rigvedoje“ (I.69.9–10) apie žyinių auštant įkuriamą šventąjį Agnį sakoma: *ušó ná jāró vibhāvósráḥ sámjñātarūpaś cīketad asmai / tmánā váhanto dúro vi ṛṇvan návanta víśve svàr dhvśīke* „Tarsi aušros meilužis, suspindęs a u š t a n t, tepasirodo visu savo grožiu! / Patys (jį) nešdami, duris atvėrė, s u š u k o visi, saulę išvydė“; arba štai (VI.3.6) vėl apie Agnį: *sá tm rebhó ná práti vasta usráḥ śocīśā rārapīti* „Jis tarsi dainius, apsirengęs aušromis, (savo) liepsna surinka“⁴⁷. Upanišadose atitinkami vaizdiniai perkeliama net kosmogonijai, kaip „pirmajam saulėtekiui“. Antai „Čhandogja upanišada“ (III.19.3) kalba apie pirmąjį saulės išsiritimą iš praskilusio kosminio kiaušinio: *atha yat tad ajāyata so śāv ādityah; tam jāyamānam ghoṣā ulūlavo nūdatisṭhan, sarvāṇi ca bhūtāni, sarve ca kāmāḥ; tasmāt tasyodayam prati pratyāyanam prati ghoṣā ulūlavo nūthiṣṭhanti, sarvāṇi ca bhūtāni sarve ca kāmāḥ* „O tai, kas gimė iš jo, buvo šita s a u l ė. Vos gimus jai, r i k s m a i š ū k s m a i sukilo, taip pat visos būtybės ir visi troškimai. Užtat jai t e k a n t ir kaskart sugrįžtant, r i k s m a i š ū k s m a i sukyla, taip pat visos būtybės ir visi troškimai“⁴⁸. Sąsaja visuotinė: štai Kalifornijos indėnų maidų „slaptosios draugijos Tėvu“ vadinama dievybė pasaulio pradžioje „garsiai suriko, ir patekėjo saulė“⁴⁹.

Žinoma, dainas prilyginant brangiesiems metalams, be visų įmanomų Gilesnių sąsajų, ir tiesiog pabrėžiama jų vertė.

§44. Dainų audos

Atkreipkime dėmesį, kad Maironis mini ne tik sidabrinės bei auksinės dainas, bet ir „aukso s k r y n i a d a i n ū malonių“. Tai vėl gerai žinomas, didžiai tradicinis, pačių liaudies dainų teikiamas įvaizdis. Vienas senesnių pavyzdžių – iš 1829 m. Simono Stanevičiaus rinkinio: *Aš padainuosiu / Dainų dainelę, / Aš dainų bernuželis* (kartojant – *mergužėlė*). // *Aš atdarysiu / D a i n ū s k r y n e l e, / Paleisiu į liustelį* (t. y. „į džiaugsmą, laisvę“)⁵⁰. Vienas įdomesnių istorinių šio

baltų įvaizdžio įsikūnijimų yra latvių tautosakos patriarcho, dainų rinkimo pradininko Krišjano Baruono *dainu skapis*, pažodžiui „dainų spinta“ – didžiulė medinė spinta, kurioje jis laikė savo surinktų dainų kartoteką.⁵¹

Maironio į aukso skrynią sukrautos sidabrinės bei auksinės dainos, žinoma, primena lobį, šiuo atveju – dvasinį tautos lobį. Tačiau ne tik. Tradicinėje buityje pirmiausia į skrynias merginos kraudavo savo krautį, kurio pagrindinis dėmuo buvo anaipol ne auksas ar pinigai, bet drobės rietimai, audiniai. Tai, beje, pabrėžiama ir vestuvių oracijose: *...pilnos skrynelės baltųjų drobelių, ačiū, ačiū, o prieskrinkėlės baltųjų dorelėlių, ačiū, ačiū*⁵²; ir pačiose dainose: *Devynios skrynios baltų drobelių, dešimta skrynja baltų rublelių* (Žiliniai, Varėnos r.); *Sakė, skrynioj rietimai, prieskrinkėly pinigai* (iš A. R. Niemio ir A. Sabaliausko dainų rinkinio); *Ir prikrovė dukružėlė drobių pilną skrynią* (Veisiejai, Lazdijų r.); *O kam tu vožai skryneles, o kam tu rėžai drobeles* (Prienu); *Aš p r i s i a u d ž i a u plonų drobelių ir nusipirkau margų skrynelių* (iš A. R. Niemio dainų rinkinio)⁵³. Vadinasi, „dainų skrynios“ vaizdinys dainas savaime prilygina audiniams. Kaip Justino Marcinkevičiaus: *Mįslėm, d a i n o m, raudom rypuoki, / į margą s k r y n i a viską dėk...*⁵⁴

Audinių ir lobio, turto sąsają patvirtina kai kurių germanų kalbų žodžiai, kurie savo kilme sutampa su lie. *austi, audimas*, o reikšme kaip tik žymi „turtą“: pavyzdžiui, s. isl. *auðr*, s. ang. *ēad*, s. saks. *ōd* ir kt.⁵⁵

Aelita Kensminienė sako: „Kitame šios dainos variante vietoj *dainų skrynelės* įvaizdžio yra *gromatėlė*: *Aš parašysiu / Į gromatėlę, / Paleisiu į sviutelį*, ir tai, atrodo, yra esminis sugretinimas, aukščiausia išraiškos pakopa, užbaigianti audimo reikšmių lauką. Galima teigti, kad materialiai žmogaus dvasingumo (t. y. kultūros) išraiška yra a u d i m a s, o nemateriali – d a i n a v i m a s arba šiaip žodinė kūryba, kalba“⁵⁶.

O tai mus vėl grąžina prie „dainų verpimo“ ir verčia dar atidžiau perskaityti jau lyg ir aptartą Maironio eilėraščio „Tėvynės dainos“ antrąjį posmą:

*Sesutės mūsų nuo senobės
Dėvėjo margus rūbelius;
D ū z g e n o plonas, baltas d r o b e s*

46. LKŽ XI: 599–600, 608, 615.

47. AUFHR I: 59, 396; plg. Ригведа 1989: 86–87; Ригведа 1995: 93.

48. PU: 399–400.

49. Eliade 1977: 89, Nr. 49.

50. Stanevičius 1967: 73–74, 145–146, Nr. 1; žr. 571–572; JSD I: 319, Nr. 356; BsOD I: 96, Nr. 57; 383 ir kt.

51. Ūsaitytė 2013: 214, 218. Dabar tuo pat vardu – latvių dainų internetinė prieiga.

52. JSD II: 360.

53. LKŽ XII: 1076.

54. Marcinkevičius 1979: 99.

55. PKIEW: 75–76; VFAEW: 18; Порциг 2003: 194.

56. Kensminienė 2006: 238.

*Ir koja suko ratelius,
O iš karštos jaunos krūtinės
Skambėjo d a i n o s sidabrinės.*

Taigi sesutės dainavo ne tik verpdamos, bet ir ausdamos drobes, o tai vėlgi nuoroda į tą pačią praamžę tradiciją, kurią, beje, mena ir pačios dainos, Maironio, matyt, turėtos omeny: *Staklės d u n z g è j o, / D r o - b è s skambėjo, / Audėjėlės d a i n a v o, / Audėjūžės dainavo*⁵⁷.

Paulius Galaunė pažymi: „Audinius kartu su liaudies dainomis galime laikyti seniausiais liaudies meno pasireiškimais. A u d i n y s ir d a i n a, galima sakyti, yra tos formos, į kurias seniausios gadynės laikais išsiliedavo tautos estetinis vidujinis pasaulis. Audinių raštuose, jų spalvų darnoje, lyg dainoje, išliko ir skamba įvairiausių amžių ir įvairiausių atgarsių buvusios kūrybiškos galios, tvirtai atsispyrusios prieš nepermaldujamą, viską naikinantį laiką, aidai“; pavyzdžiui: „Juostoms pinti, kaišyti, austi yra vartojami įvairūs įrankiai, primityviškiausi ir sudėtingos staklės. Tie primityviškesni įrankiai yra tokie paprasti, kad bandą, žąsis ganydamos piemenaitės gali išausti puikias juostas. Taip dažniausiai jos ir a u d ž i a m o s, kad ir sudėtingiausių raštų, ir a p i p i n a m o s tų piemenaičių grakščiomis d a i n o m i s“⁵⁸.

Sąsaja vėlgi didžiai archajiška, įdėm tradicinė. Jau Homero „Odisejoje“ (V.60–61) Kalipsė „sau d a i n u o d a m a a u d è staklėse gražų audimą, švaistydama aukso šaudyklę“; Odisejo palydovai, apsilankę pas Kirke (X.220–222, 226–227), irgi „išgirdo d a i n a d a i n u o j a n t gražiausiu balsu ir lyg staklėmis audžiant. A u d è dievaitė gražiausią audimą“; jų vadovas Politas padėtį taip ir suvokė: „Vyrai, audėja viduj ten, sėdėdama staklėse, a u d ž i a, dailiai d a i n u o d a m a, skamba maloniai čia prieangis visas“; paskui tie, kuriems pavyko sugrįžti iš Kirkės spastų, Odisejui pasakojo (X.253–254): „Prie rūmo priėję, išgirdom kažką d a i n u o j a n t i r a u d ž i a n t – lyg moterį kokią, lyg deivę“⁵⁹. Vėliau Vergilijus „Georgikose“ (I.293–294) rašo, kad ūkininko „žmona trankiais muštuvais po metmenis laksto / Ir dainele tylią prailgusį trumpina darbą“⁶⁰ ir t. t.

Užtat audimas nuo senų senovės, mažiausiai nuo indoeuropiečių bendrystės laikų įgavo dainavimo, poezi-

jos, ypatingo kalbėjimo reikšmę. Skirmanto Valento žodžiais: „R. Schmittas nurodo, kad bendrosios indoeuropietiškos metaforos, kurios pagrindas yra šaknis **uebh-* ‘austi’ = ‘kurti poeziją’, senovę liudija ir germanų bei graikų kalbų pavyzdžiai. Plg. s. anglų veiksmažodį *we-fan* ‘austi’ pasakyme *wordcraft waf* ‘aš audžiau poezijos meną’ ir veiksmažodį *ὑφαίνειν* Homero kūryboje: *ἄλλ’ ὅτε δὴ μύθους καὶ μῆδεα πᾶσιν ὑφαίνοιν* ‘Tačiau kada jie žodžius ir mintis visiems audė’. Panašiai graikų poezijoje vartojama tą pačią reikšmę turinti šaknis *ῥάπτειν*, plg. iš Hesiodo: *ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάψαντες ἀοιδῆν* ‘Į naujus hinmus dainą ausdamas’. Pastarasis veiksmažodis įeina ir į visiems gerai žinomo dūrinio *ῥάψ-οιδός* ‘dainius’ sudėtį < **rapti-ōidos* ‘dainų pynėjas, audėjas’⁶¹. Taigi *rapsodija* būtų stačiai „dainos audimas“. Ir pats himno pavadinimas, gr. *ὕμνος*, tradicijos buvo siejamas su veiksmažodžiu *ὑφαίνειν* „austi“, kuris savo ruožtu turi perkeltinę reikšmę „sumanyti, sugalvoti, surengti“⁶².

Iškalbos meną audžiamam audeklui prilygina Platonas „Faidre“ (268.a), kur Sokratas Faidrui sako: „Verčiau ryškioje šviesoje išvelkime štai ką: kokia yra i š k a l b o s meno jėga ir kuomet ji pasireiškia? Faidras: Ji yra baisiai galinga, Sokratai, ypač minios susijėjimuose. Sokratas: Taip, iš tiesų. Tačiau, o daimoniškasis, pažvelk – ar neatrodo tau, kaip kad man, jog jų [audžiamo] a u d e k l o pagrindas yra išklibęs?“⁶³ Sulig romėno Nonijaus Marcelino paaiškinimu, apskritai *poesis est textus scriptorum* „poezija – tai rašytojų [audžiamas] audinys“; iš čia ir žodžio *textus* „audinys, audeklas, audimas“ šiuolaikinė prasmė – *tekstas*.⁶⁴

Esama nuomonės, kad lotynų *vātēs* „pranašas, dainius, poetas“, airių *fáith*, kimrų *gwawd*, s. isl. *oðr* „poezija“ remiasi tuo pačiu ide. žodžiu **uātu-* pirmine reikšme „audimas, audinys“, atitinkamai **uāti-* „poetas“, pirmine reikšme – „audėjas“⁶⁵. Metafora puikiai pažįstama senovės anglų, senovės islandų poezijoje, senovės airių literatūroje žinomas posakis *fáig ferb fithir* „meistras audžia žodžius“⁶⁶, o airių *oige* „audimas“, kaip ir gėlų (Velso) *gweu* „austi“, perkeltine prasme reiškia „poetinę kūrybą“⁶⁷.

61. Valentas 1997: 19; žr. Onians 2000: 368; Watkins 1995: 97; West 2007: 37; FrGEW II: 646; Калыгин 1986: 19–20; Гринцер 1991: 44.

62. West 2007: 37; Гринцер 1991: 51, išn. 28; žr. FrGEW II: 965; ДГРС: 1706.

63. Platonas 1996: 76.

64. Гринцер 1991: 44; daugiau antikinių graikų ir lotynų autorių pavyzdžių žr. 43–44, 51, išn. 28; taip pat: Onians 2000: 340, 368; West 2007: 38.

65. Žr. Елизаренкова, Топоров 1979: 77.

66. West 2007: 37–38; Watkins 1995: 14.

67. Калыгин 1986: 19.

57. JSSD I: 74, Nr. 49.11.

58. Galaunė 1930: 260, 262.

59. Homeras 1964: 89, 179–180.

60. Vergilijus 1971: 63.

Panašiai senovės Indijoje „Rigvedos“ poetas sako (I.61.8): *asmā íd u gnās cid devápatnīr índrāyārkām ahihátya ūvuh* „Jam tatai moterys, dievų pačios, Indrai giesmę, angį nudobus, nuaudė“; arba (I.110.1): *tatām me ápas tād u tāyate pūnaḥ svādhiṣṭhā dhīūr ucáthāya śasyate* „nuaustas mano darbas, ir jis audžiamas vėl; sklandžiausios eilės kaip himnas tariamos“; arba štai (II.28.5) sušunka: *mā tántuś chedi váyato dhīyam me* „gija tenenutrūks man, audžiančiam eiles“; o kitąsyk kukliai prisipažįsta (VI.9.2): *nāhām tántum ná ví jānāmy ótum* „aš nei metmenų nepažįstu, nei ataudų“; ir toliau (3), šlovindamas šventos poezijos globėją Agnį, priduria: *sá ít tántuma sá ví jānāty ótum sá váktvāny ṛtuthā vadāti* „tik jis ir metmenis pažįsta, ir ataudus, jis žosmes teisingai kalba“; arba štai (X.53.6) žyniai šūkteli: *anulbaṇām vāyata jóguvām ápo...* „be mazgų auskite giriančiųjų darbą!“; atitinkamai apibūdinami blogi poetai (X.71.9): *tá eté vácam abhipádyā pāpāyā sirīs tántram tanvate áprajajñayah* „tie, kalbą mokantys prastai, audėjai verpalą audžia nesusivokdami“; į dievus dvynius Ašvinus kreipiamasi (X.106.1): *ví tanvāte dhīyo vástrāpāseva* „(judu) ištempiat mintis kaip meistrai audinius“; apie dainius-poetus sakoma (X.130.2), kad jie *sāmāni cakrus tásarāny ótave* „priegiesmius padarė šaudyklėmis, kad austų“ ir t. t.⁶⁸ Vėliau sanskrito žodis *tántra-* „apmatai, metmenys; verpalas“ (ką tik paminėtas X.71.9) įgijo reikšmę „mokymas, teorija; mokymą ar teoriją perteikiantis tekstas“ ir galiausiai tapo konkrečiau dvasinio mokymo, vadinamosios tantras, arba tantrizmo, pavadinimu.⁶⁹ Kaip kad le. *wątek* „ataudai“ kartu yra „(pasakojimo) tema“.

Senovės iranėnų Avestos kalboje (pavyzdžiui, „Jasnai“ 28.3; 43.8) būtent veiksmazodis *vaf*, pirmine reikšme „austi“, tapo „dainavimą, himnų giedojimą“ žyminčiu terminu.⁷⁰

Rusų priežodžiai byloja: *Либо ткать, либо прясть, либо песенки петь* „Ar austi, ar verpti, ar daineles dainuoti“; *Шила и мыла, гладила и катала, пряла и ложила, а все языком* „Siuvo ir skalbė, glostė ir velėjo, audė ir šveitė, o vis liežuviu“; *Весело поется, весело и прядется* „Linksma dainuoti, linksma ir verpti“.⁷¹

68. АшНР I: 52, 92–91, 202, 400–401; II: 343, 365, 409, 431; plg. Ригведа 1989: 77, 132, 269; Ригведа 1995: 98; Ригведа 1999: 181, 207, 261, 287; žr. Ригведа 1989: 449, 481; Ригведа 1995: 470; Елизаренкова 1993: 29; Гринцер 1998: 10–11, 63; Gonda 1984: 114; West 2007: 36.

69. Žr. Monier-Williams 1899: 436 ir daug kur kitur.

70. West 2007: 37.

71. ДлПРН: 422, 423, 805.

Pynimo, verpimo, audimo ir kalbos, poezijos, dainavimo sąsaja žinoma ne tik indoeuropiečių, bet visame pasaulyje, taip pat ir daugelyje vadinamųjų primityvių kultūrų.⁷²

Ne išimtis ir Lietuva. Čia *austi* irgi turi perkeltinę reikšmę „plepėti, malti liežuviu“, pavyzdžiui: *Jo tik liežuvis gerai audžia* (Leipalingis, Lazdijų r.); *Per vakarus tik audžiasi ir audžiasi liežuviais* (Betygala, Raseinių r.); panašiai su priešdėliu *iš-* gali būti pasakoma: *Iš mažo žodžio didelę kalbą išaudžia* (Viduklė, Raseinių r.); *Jo liežuvis iš mažo siūliuko ilgiausią audimą išaud* (ten pat); atitinkamai *pri-austi* turi reikšmę „daug prišnekėti, priplepėti“: *Bobos suėję ant manęs, matyt, gerai priaudė* (Alvitas, Vilkaviškio r.); *Pikts žmonių liežuvis daug kalbų priaudė* (A. Vienažindis); čia dar ir *ausčioti* „paskalas leisti, tauzyti, tauškėti“, ir kt.; savo ruožtu frazeologizmas *su liežuviu apauti* reiškia „(daug ką) apkalbėti“: *Ji su savo liežuviu visą svietaį apaudžia* (Keturvalakiai, Vilkaviškio r.); panašiai (*liežuviu*) *apmesti ir atauti* – tai „mokėti prišnekėti, pagražinti, pameluoti“: *Jis mok apmesti ir atauti* (Klaipėda); *Ans moka ir apmest, ir ataut* (Varduva, Plungės r.); *Bepigu su tokiu liežuviu: bematant apmeta ir ataudžia* (Švėkšna, Šilutės r.); *Pati apimeta, pati ataudžia* (Karsakiškis, Panevėžio r.); arba (*su*) *liežuviu apmesti ir atauti* „mokėti ir šiaip, ir taip kalbėti“: *O, ji ne pėsčia – moka su liežuviu ir apmesti, ir atauti* (Priėnai); *Pati buvo sunkiau įpykinama, bet jei jau įsivarydavo – galėdavo liežuviu apmesti, atauti ir vėl išardyti* (P. Cvirka).⁷³ Dar pora pavyzdžių: *Jos liežuvis ir apmeta, ir ataudžia*, t. y. „ir apkaltina, ir išteisina“; *Ir čia svotulis ne bet koks, jo liežuvėlis kaip botagėlis, pats ir apmeta, ir ataudžia*.⁷⁴ Panašus frazeologizmas *mesti ir austi (atausti)* reiškia „išsigalvoti, meluoti“: *Ir audžia, ir meta* „tai vienaip, tai kitaip kalba“ (XVII a. vad. Krauzės žodynas); *Pats audžia, pats meta* (XVIII a. pradžios J. Brodovskio žodynas); *Čia met, čia ataud* (iš M. Valančiaus patarlių rinkinio)⁷⁵. Pagaliau ir *audinys* gali būti pavartotas tokiame šiuolaikiniame posakyje kaip *romano siužetinis audinys*⁷⁶.

Metafora lietuvių tradiciją yra persmelkusi taip, kad iškyla net tradiciniuose sapnų aiškinimuose, pavyzdžiui: *Jeį per sapnų audi, tai bus pletkai; Susapnuoti aust stovint prie durų – tai apie tave kas šneka*⁷⁷.

72. Žг. Кинжалов 1990: 84–85.

73. LKŽ I: 506–507, 500; VII: 456, 457; VIII: 56.

74. SbAED: 272, Nr. 337; 336.

75. LKŽ VIII: 50; SLT: 315, 521; LTs V: 111, Nr. 597, 598.

76. LKŽ I: 458.

77. Višinskaitė 2007: 129.

Todėl Skirmantas Valentas pagrįstai klausia ir ne mažiau pagrįstai pats atsako: „Ar šie lietuvių kalbos pavyzdžiai atspindi ide. tradiciją? Formaliai jie lyg ir neturi nuorodų į poezijos kalbą. Tačiau labai tikėtina, kad jie taip pat yra *une metaphore grammaticale de la langue indo-européene* [‘indoeuropiečių kalbos gramatinės metaforos’] (James Darmesteter) tęsinys“⁷⁸.

Tiesioginių nuorodų į poezijos kalbą šiaip jau gali turėti tokie žodžiai kaip *1 auda* „audimas, audeklas“ ir *2 auda* „giesmė“ (pasak Daukanto, *gaudimą balso linksmybės vadina daine, arba auda* – esmiškai „rapsodija“); taip pat *audoti* „dainuoti“; taip pat *2 audėti* „austi“ ir *1 audėti* „gausti“ (kaip štai dainoje iš Liudviko Rėzos rinkinio: *Auda girioj liepuželis, žaliasis medelis*).⁷⁹

Su archajine ritualine poezija aiškiai yra susijusi atitinkama sutartinių giedojimo terminologija, pažymėta Daivos Račiūnaitės-Vyčinienės. Pasak jos, „sutartinių muzikos esmę paprasčiausiai ir trumpiausiai galima apibūdinti kaip dviejų skirtingų melodijos partijų skambėjimą vienu metu“, ir „šis dviejų savarankiškų melodijų p y n i m a s i s labai primena a u d i m o procesą, kurio metu nytys tarsi nardo viena pro kitą: tai iškyla į paviršių, tai vėl pasislepia. Taip joms nuolatos besikaitaliojant ir kuriamas margaraštis audinys. Sutartinių muzikos a u d i n y j e panašiai p i n a s i skirtingų balsų melodijos. Kartas nuo karto suskamba tai vienos, tai kitos melodijos kraštinės gaidos, sudarydamos įvairiaspalvių tembrų audinio išpūdį“; „Įdomiausia tai, kad ir kai kurie tradiciniai sutartinių giedotojų balso partijų pavadinimai atitinka artimus audimui terminus“⁸⁰. Būtent: „Sutartinių *rinkimas* (giedotojų terminas) atitinka audimo proceso terminiją: *rinkinys* – tai ir viena iš sutartinių partijų, būtent ‘prasmingas sutartinės tekstas’ (*Rinkinį kaip išmislį ir rink*), ir ‘raštuotas audeklas, marginys’ (*Ji gražių rinkinių beturinti*), ‘audinio rašto rinkimo įtaisymas’. Pagal tradicinę sampratą, *rinkimas* mena raštų ‘rašymą’, t. y. *rinktinių audinių* (juostų ir kt.), arba tiesiog *rinkinių*, technologiją – plg. to paties žodžio *rinkinys* reikšmę ‘audimo raštas’“⁸¹. Dar plg. pateikėjos žodžius: *Šitos giesmės – keturinės – ne prastos, o m e s t o s*⁸², taigi mena audinio *metmenis, ap-matus*. Kaip mes jau žinome, „neretai (pavyzdžiui, graikų ir

romėnų mituose) deivės audžia dainuodamos“, užtat „galima manyti, kad su šia samprata sietinas ir lietuvių sutartinių giedojimo (renkant tekstą) bei audimo ar pynimo terminų bendrumas, kuris rodo seną aptarto reiškinio kilmę“, nes ir lietuvių sutartinės galiausiai, pasak M. Biržiškos persakytos tradicijos, „paeiną nuo laumių arba laumaičių“⁸³, kitaip tariant – deivių, ypač pasižyminčių verpimu bei audimu. Panašiai, pasak S. Nėries, „...*Jau vakarinę / Lakštutę giesmę audžia*“⁸⁴.

Galima pridurti, kad pats šiuolaikinis *raštas* „rašomas ar parašytas tekstas“ pirmiausia reiškė „išmarginimas (ppr. audeklo), ornamentas“ ir tiesiog „margintai austas audeklas, marginys“⁸⁵. Savo ruožtu rašto, teksto „rinkimas“ verčia prisiminti tokius žodžius kaip lo. *lego, -ere*, vok. *lesen*, la. *lasīt* pirmine reikšme „rinkti“, o perkeltine – „skaityti“⁸⁶. Iš pasakymo *Audinį kai veria, tai įvėrė kiek – ir vėl s k a i t o, žiūri, kad būt gerai* (Palėvenė, Kupiškio r.)⁸⁷ galima numanyti, kad panašios prigimties bus ir mūsų *skaitymas*.

Dar galima būtų atkreipti dėmesį į archajišką mazgų raštą, žinotą ir Lietuvoje (minimą, pavyzdžiui, Luko Davido 1583 m.⁸⁸), ir iškelti klausimą, ar atsitiktinai tėra panašūs žodžiai *rašyti* ir *raišyti* (ryšį su daina, dainavimu pabrėžia vėlgi pačios dainos žodžiai: *Dainiuo seselė, rugius raišydama*⁸⁹). Lietuviškas raštas šiaip jau paplito iš vakarų Lietuvos (buvusios Mažosios Lietuvos), o dvibalsio *-ai-* monoftongizavimas – vakarų Lietuvos tarmių ypatybė.⁹⁰ Tokio monoftongizuoto žodžio, paplitusio po visą Lietuvą, pavyzdys yra moteriškas vardas *Jūratė* (vietoj **Jūraitė*), paplitęs, beje, per Maironio baladę „Jūratė ir Kastytis“.⁹¹

Šiaip ar taip, žodis *rišlus* turi reikšmę „logiškas, nuoseklus“ ir gali būti taikomas kalbai, pasakant, pavyzdžiui, *rišli kalba*⁹². Simonas Stanevičius būtent eiles, poeziją vadino *surišta kalba*.⁹³ Visai taip pat, pavyzdžiui, polabų kalboje „poezija“ – *võzonõ rec*, pažodžiui „(su)rišta kalba“.⁹⁴ Rusų priežodis: *Сказал*,

78. Valentas 1997: 20.

79. LKŽ I: 456, 457; žr. Daukantas I: 657; DkŽT II: 369. Čia dar ir sąskambis *gausti : austi*. Su tuo pačiu priegaidžių bangavimu Vinco Mykolaičio-Putino eilėraštyje „Dolce“ instrumento stygos *Ir tylaus liūdumo r a u d q / A u d ž i a širdį sugraudinę* (Putinas 1982: 32).

80. Račiūnaitė-Vyčinienė 2000: 12, 13.

81. Račiūnaitė-Vyčinienė 2004: 17.

82. Račiūnaitė-Vyčinienė 2000: 78.

83. Račiūnaitė-Vyčinienė 2000: 14, 58–59, plg. 69.

84. Nėris 1984 I: 203.

85. LKŽ XI: 228–230.

86. Galimas dalykas, tai susiję ir su metamų burtų lazdelių rinkimu, kartu „skaitant“ iškritusio burto reikšmę, žr. Račiūnaitė-Vyčinienė 2000: 64–65.

87. LKŽ I: 458.

88. BRMŠ II: 276.

89. LKŽ XI: 66.

90. Zinkevičius 1966: 90–91 ir t.

91. Žr. LVKŽ: 185; Zinkevičius 2008: 498.

92. LKŽ XI: 706.

93. Stanevičius 1967: 35, 37, 41.

94. Журавлев 2005: 805.

как узлом завязал „Pasakė – kaip mazgu užrišo“.⁹⁵ Baltarusiai apie žmogų gali pasakyti, kad jis *маў вельмі ўпраўны язык: бывало, як скажэ, дак бы звязэ* „turėjo labai mitrų liežuvį: būdavo, kai pasako, tai lyg suriša“.⁹⁶ Vaizdinys vėlgi senas: Homero sirenos pažodžiui yra „rišančiosios“ (pats jų vardas, vns. *σειρήν*, matyt, yra vienos šaknies su *σειρά* „virvė“), o jų dainos pavadinimą *ὑμνος δέσμιος* galima suprasti ir kaip „surišanti, supančiojanti daina (himnas)“, ir būtent kaip „surišta daina (himnas)“.⁹⁷ „Rišimas“ čia, tiesą sakant, trigubas, nes, vengdamas būti sirenų „surištas“, Odisejas bendražygiams liepia save „priřiřti“ virve (*σειρά*) prie laivo stiebo („Odiseja“ XII.38–46, 158–200). Išties tai archajiřka poetinio kūrinio maginė samprata: teisingai, gerai „suriřta“ giesmė savo ruožtu „suriřta“ = įpareigoja tą, kam ji skirta, į ką nukreipta (plg. ru. *обязать* „įpareigoti“ iš *об-вязать* „ap-riřti“⁹⁸ ir kt.). Panařiai rituale dievus paveikia tik atitinkamai teisingai „nuausta“ ar „suriřta“ giesmė. Ir ťiuolaikinės prastos literatūros atveju, Vinco Mykolaičio-Putino žodžiais: *Mūsų kūriny bus gal ir sklandus, bet tuščias, be jėgos, be išraiřkos, suregzta s iš nuvalkiotų posakių*⁹⁹. Kitaip sakant, prastai suregztam ar net išvis „be ryřio“ tekstui ir pačiam pritrūks jėgos „pariřti“ klausytojo ar skaitytojo řirdį.

Ką tik paminėtas veiksmazodis *regzti*, kaip žinia, irgi turi reikšmes „kalbėti“, „sakyti, pasakoti“: *Ta merga rezga vokiškai, t. y. kalba* (A. Juřkos žodynas); *Pikta ir klausyt – niekus tik rezga boba* (Surviliřkis, Kėdainių r.); *Per visą vakarą jis man rezgė pasakas* (Krokialaukis, Alytaus r.); *Vaikas poterių rezga* (Alytus); *Jijė nesurezga žodžių dainoj[e]* (A. Juřkos žodynas); *Vos surezgiau porą žodžių i parėjau namo* (Girkalnis, Raseinių r.); *Šep tep susirezgu ir rusiškai* (Butrimonys, Alytaus r.) ir t. t.; dar plg. *rėzgà* „kas rėzgauja, kalba niekus“; *rezgalas* „paini, neaiřki kalba“; *rėzgauti* „niekus kalbėti, plepėti“; *rezgėti* „greitai kalbėti, tarřkėti“; *rezgynė* „mėgstanti plepėti moteris“; *rezgys* „kas sugeba sukurti, suregzti (pvz., dainą)“ (taigi „dainius, poetas“); ypač *rezginys*, bendriausia reikšme „kas nuregzta (mezginys, retas a u d i n y s)“, K. Būgos pavartotas řtai kaip: *Ką mūsų žmogelis gali suprasti, pavyzdžiui, kad ir iš řitokio žodžių rezgini o*.¹⁰⁰

Kalbamąja metafora remiasi ir ją plėtoja Vlado Braziūno sukurtas iškalbingas senosios mitinės poetinės

tradicijos įvaizdis („Mitologijos pabaiga“): *...trobos kertėj liežuvis aukso drobę / baikščiom metaforomis siuvo, lopė...*¹⁰¹ „Aukso drobė“ čia savai me mena ir „dainų skrynioje“ saugomą lobį.

§45. Svajonių posmai

Literatūrologams „kalbos audimo“ metafora įprasta ir savai me suprantama. Antai V. Zaborskaitė bent du syk ją pasitelkia kalbėdama apie Maironį: „Maironis ne betarpiřko įspūdžio poetas. E i l ě r a ř č i ų gyvam a u d i n y visados tvyro stamantri loginė a řis“; toliau, išskirdama poeto kūryboje du sluoksnius, literatūrologė sako, jog antrasis „sluoksnis pasireiřkia tikrovės realijų bei santykių – vaizdų sferos – svoriu ir pobūdžiu k ū r i n i o a u d i n y j e“¹⁰². Panařiai Brigita Speičytė knygos apie Maironį pradžioje apsibrėžia: „Nesiimant visuminių Maironio studijų, jo p o e z i j o s a u d i n y j e bus sekama g i j a, jungianti senąją ir naująją lietuvių literatūrą“¹⁰³.

„Kalbos audimo“ metafora į mūsų tradiciją taip įaugusi, kad mes jos nė nebepastebime, nors ji smelkte smelkia visą kalbos sampratą ir tapo pagrindu daugybei kalbotyros terminų. Štai žodžio dgs. *skiemėnys* pirminė reikšmė yra „audžiant prasiskleidžiantys metmenų pluořteliai“, „tarpas tarp prasiskyrusių metmenų audžiant“, „dvi skalos, išvertos per metmenis tarp nyčių ir veleno“; panařiai vns.: *Skiemuo – kur gijos pro giją susimeta audžiant, kur dvi skali par audeklą, kur p o s m u s renka* (iš A. Juřkos žodyno); o dabar *skiemuo* – tai „garsas ar garsų junginys, ištariamas vienu iškvepiamo oro stūmiu“.¹⁰⁴ Ką tik paminėtas *posmas* – irgi pirmiausia „tam tikras siūlų kiekis, pluořtas (metant, lenkiant siūlus, audžiant audeklą)“ ir tik paskui „dainos, eilėraščio punktelis, strofa“; atitinkamai veiksmazodis *posmuoti* pirmiausia reiřkė „skirstyti, dėlioti posmais“, pavyzdžiui: *Ana gijas posmuoja, t. y. s k a i t o p o s m u s* (iš A. Juřkos žodyno), ir tik paskui – „kurti eiles, eiliuoti“, „dainuoti tam tikrą posmą, dainą“, apskritai „řnekėti, pasakoti, postringauti“, kaip ir *pōsmelėti*¹⁰⁵.

Maironis tai labai aiřkiai suvokė ir nesyk pabrėžė, kaip antai eilėraščio „Medvėgalio kalnas“ trečiajame posme (antrojoje jo dalyje):

95. ДлПРН: 159.

96. Сержпутоўскі 1999: 184.

97. Onians 2000: 368; řr. FrGEW II: 687–688.

98. Фасмер III: 112.

99. LKŽ XI: 374.

100. LKŽ XI: 373, 374, 501–503.

101. Braziūnas 1998: 40.

102. Zaborskaitė 1968: 176, 450–451.

103. Speičytė 2012: 11.

104. LKŽ XII: 872; řr. Glemžaitė 1959: 295, 298, pav. 28.

105. LKŽ X: 455–458.

*Bet, nelaimėi, ir senelių
vis kaskart mažėja,
Ir jų atmintis sukrypus
kaip sena a u d ė j a
P o s m a ne vieną praleidžia;
Per tai p a d a v i m a i,
Senovės atminimai
užsimiršta. (205)*

Poetas audimui, audiniui prilygina visą sakinę tradiciją, pačią *tra-diciją* kaip tokią, sudarytą iš *pa-davi-my*, kurie tolydžio praranda savo nepakartojamą raštą, savo turinį, kai nusilpsta ir sukrypstą jos „audėjų“ atmintis. Nes seni audiniai susidėvi ir išblunka, o tradicijos audinys turi būti audžiamas be paliovos, iš kartos į kartą, tik tuomet ji yra pajėgi tinkamai „aprengti“ gyvą sielą, įsupti ją į saugantį nuo beprasmybės speigo šiltą drabužį ir kartu suteikti jai pasaulyje dramą išraišką bei orumą, taurumą. Todėl tikras „audėjas“ audžia ne vien žodžius – tradicinių žodžių (formos) apmatius jį nuolat ataudžia savo gyvos sielos (turinio) gijomis:

*A u d ž i a u nurimęs aukso s v a j o n e s
Aušros spinduliais, –*

Prisipažįsta poetas eilėraščio „Vakaras“ ketvirtojo posmo pradžioje (185).

NUORODOS:

- AufHR I–II = Th. Aufrecht. *Die Hymen des Rigveda*, I–II. Berlin, 1955.
Balys 1998 = Jonas Balys. *Raštai*, I. Vilnius: LLTI, 1998.
BDS = Krišjāna Barona Dainu skapis: <<http://www.dainuskapis.lv>>.
Boryś 2005 = Wiesław Boryś. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków, 2005.
Braziūnas 1998 = Vladas Braziūnas. *Užkalinėti*. Vilnius: Vaga, 1998.
BRMŠ II = *Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai*, II: *XVI amžius*. Sudarė Norbertas Vėlius. Vilnius, 2001.
BsOD I = *Ožkabalių dainos*. Surinko Jonas Basanavičius, I. Vilnius: LLTI, 1998.
Daukantas I = Simonas Daukantas. *Raštai*, I. Vilnius: Vaga, 1976.
DkŽT II = Simonas Daukantas. *Žemaičių tautosaka*, II: *Pasakos, patarlės, mįslės*. Parengė K. Aleksynas, K. Grigas, L. Sauka. Vilnius, 1984.
Donelaitis 1994 = Kristijonas Donelaitis. *Metai ir pasakėčios*. Vilnius: Baltos lankos, 1994.
Eliade 1977 = Mircea Eliade. *From Primitives to Zen: A Thematic Sourcebook of the History of Religions*. San Francisco–New York–etc.: Harper & Row, 1977.
Frazer 1995 = Sir James George Frazer. *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion* (abridged edition). London: Papermac, 1994.
FrGEW II = Hjalmar Frisk. *Griechisches etymologisches Wörterbuch*, II. Heidelberg, 1970.
FrLEW = Ernst Fraenkel. *Litauisches etymologisches Wörterbuch*, I–II. Heidelberg–Göttingen, 1962–1965 (puslapių numeracija ištisinė).
Galaunė 1930 = Paulius Galaunė. *Lietuvių liaudies menas, jo meninių formų plėtojimosi pagrindai*. Kaunas, 1930 (Vilnius: Mokslas, 1988).
Glemžaitė 1959 = M. Glemžaitė. Linų ir vilnų naminis apdirbimas Lietuvoje XIX a.–XX a. pradžioje. Iš: *Iš lietuvių kultūros istorijos*, II. Vilnius, 1959.

- Gonda 1984 = Jan Gonda. *The Vision of the Vedic Poets*. New Delhi: Munshiram Manoharlal, 1984.
Homeras 1964 = Homeras. *Odisėja*. Vertė Jeronimas Ralys. Vilnius, 1964.
J&SD I–II = *Lietuviškos svotbinės dainos*, užrašytos Antano Juškos ir išleistos Jono Juškos, I–II. Vilnius, 1955.
Karaliūnas 1987 = Simas Karaliūnas. *Baltų kalbų struktūrų bendrybės ir jų kilmė*. Vilnius: Mokslas, 1987.
Kensminienė 2006 = Aelita Kensminienė. *Lino kančios* motyvai lietuvių mįslėse ir kituose tautosakos žanruose. Iš: *Tautosakos darbai*, XXXII. Vilnius: LLTI, 2006.
LaLKŽ = *Latvių–lietuvių kalbų žodynas*. Sudarė Alvydas Butkus. Vilnius, 2003.
LKŽ I–XX = *Lietuvių kalbos žodynas*, I–XX. Vilnius, 1956–2002.
LLD XX = *Lietuvių liaudies dainynas*, XX: *Kalendorinių apeigų dainos*, I: *Advento–Kalėdų dainos*. Parengė Jurgita Ūsaitytė. Vilnius: LLTI, 2007.
LoLKŽ = Kazimieras Kuzavinis. *Lotynų–lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius, 1996.
LTs V = *Lietuvių tautosaka*, V: *Smulkioji tautosaka, žaidimai ir šokiai*. Medžiagą paruošė K. Grigas. Vilnius, 1968.
LVKŽ = Kazimieras Kuzavinis, Bronys Savukynas. *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
Marcinkevičius 1979 = Justinas Marcinkevičius. *Skrendančios pušys*. Vilnius: Vaga, 1979.
MhKEWA I–III = Manfred Mayrhofer. *Kurzgefasstes etymologisches Wörterbuch des Altindischen*, I–III. Heidelberg, 1956–1976.
Monier-Williams 1899 = Monier Monier-Williams. *A Sanskrit-English Dictionary, etymologically and philologically arranged, with special reference to cognate Indo-European languages* by Sir. Monier Monier-Williams. New edition, greatly enlarged and improved with the collaboration of professor E. Leumann, professor C. Cappeller, and other scholars. Oxford University Press, 1899; Delhi: Motilal Banarsidass, 1999.
MŠ = *Mimiro šaltinis: Senųjų islandų tekstų antologija*. Sudarytoja ir vertėja dr. Rasa Ruseckienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2003.
MŽPKEŽ = Vytautas Mažiulis. *Prūsų kalbos etimologijos žodynas*. Antrasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2013.
Nėris 1984 I = Salomėja Nėris. *Raštai*, I: *Poezija 1920–1940*. Vilnius: Vaga, 1984.
Novikovas 2000 = Jurijus Novikovas. Lietuvos rusų paremijos (Nauji J. Kolesnikovos užrašymai). Iš: *Tautosakos darbai*, XIII (XX). Vilnius: LLTI, 2000.
Onians 2000 = Richard Broxton Onians. *The Origins of European Thought about the Body, the Mind, the Soul, the World, Time, and Fate: New Interpretation of Greek, Roman and kindred evidence also of some basic Jewish and Christian beliefs*. UK: Cambridge University Press, 2000.
PE = *Poetinė Eda*. Iš senosios islandų kalbos vertė Aurelijus Vijūnas. Vilnius: Aidai, 2009.
PkIEW = Julius Pokorny. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, I. Bern–München, 1959.
Platonas 1996 = Platonas. *Faidras*. Iš graikų kalbos vertė ir paaiškinimus parašė Naglis Kardelis, Vilnius: Aidai, 1996.
PU = *The Principal Upaniṣads*. Edited with introduction, text, translation and notes by S. Radhakrishnan. India: HarperCollins, 2000.
Putinas 1982 = Vincas Mykolaitis-Putinas. *Lyrika*. Vilnius: Vaga, 1982.
Račiūnaitė-Vyčiniene 2000 = Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene. *Šutartinių atlikimo tradicijos*. Vilnius: Kronta, 2000.
Račiūnaitė-Vyčiniene 2004 = Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene. Beieškant lietuvių ir latvių daugiabalsių dainų bendrybės. Iš: *Liaudies kultūra*, 2004, Nr. 4.
Razauskas 2013a = Dainius Razauskas. Maironis ir senoji tradicija. Iš: *Liaudies kultūra*, 2013, Nr. 2.
Razauskas 2103b = Dainius Razauskas. Dieviškoji daina. Iš: *Liaudies kultūra*, 2013, Nr. 3.
Razauskas 2013c = Dainius Razauskas. Maironio mįslė. Iš: *Literatūra*, 2013, Nr. 55(1).
Sabaliauskas 1990 = Algirdas Sabaliauskas. *Lietuvių kalbos leksika*. Vilnius, 1990.

- Sauka 1970 = Donatas Sauka. *Tautosakos savitumas ir vertė*. Vilnius, 1970.
- SbAED = *Atbėga elnias devyniaragis: Rožės Sabaliauskienės tautosakos ir etnografinės rinktinė*. Sudarė ir parengė Pranė Jokimaitienė, Norbertas Vėlius. Vilnius: Vaga, 1986.
- SLT = *Smulkioji lietuvių tautosaka XVII–XVIII a.: Priežodžiai, patarlės, mįslės*. Paruošė Jurgis Lebedys. Vilnius, 1956.
- Speičytė 2012 = Brigita Speičytė. *Anapus ribos: Maironis ir istorinė Lietuva*. Vilnius: LLTI, 2012.
- Stanevičius 1967 = Simonas Stanevičius. *Raštai*. Vilnius, 1967.
- Šlekonytė 2005 = Jūratė Šlekonytė. Apie pasakų sekimo ypatumus. Iš: *Tautosakos darbai*, XXII (XXIX). Vilnius: LLTI, 2005.
- Urbutis 1981 = Vincas Urbutis. *Baltų etimologijos etiudai*. Vilnius: Mokslas, 1981.
- Ūsaitytė 2013 = Jurgita Ūsaitytė. Keturkalbė latvių dainų rinktinė, arba *Dainų spintos pragmatiškumas ir magija*. *Tautosakos darbai*, XLV. Vilnius: LLTI, 2013.
- Walde, Hofmann I = *Lateinisches etymologisches Wörterbuch von A. Walde*. 3., neubearbeitete Auflage von J. B. Hofmann, I. Heidelberg, 1938.
- Valentas 1997 = Skirmantas Valentas. *Lingvistinis pasaulis poezijoje*. Vilnius: mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997.
- Watkins 1995 = Calvert Watkins. *How to Kill a Dragon: Aspects of Indo-European Poetics*. New York–Oxford: Oxford University Press, 1995.
- Vėlius 1983 = Norbertas Vėlius. *Senovės baltų pasaulėžiūra: Struktūros bruožai*. Vilnius: Mintis, 1983.
- Vergilijus 1971 = Vergilijus. *Bukolikos; Georgikos*. Vertė Antanas Dambrauskas. Vilnius: Vaga, 1971.
- West 2007 = M. L. West. *Indo-European Poetry and Myth*. Oxford University Press, 2007.
- Višinskaitė 2007 = A. Višinskaitė. *Lietuvių liaudies sapnų aiškinimai ir pasakojimai apie sapnus: sandara, funkcionavimo specifika, reikšmės*. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU, 2007.
- Vyšniauskaitė 1995 = Angelė Vyšniauskaitė. *Gražus kraštas, gražūs žmonės*. Iš: *Dieveniškės*. Sudarė Venantas Mačiekus. Vilnius: Mintis, 1995.
- VrAEW = Jan de Vries. *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*. Leiden, 1962.
- Zaborskaitė 1968 = Vanda Zaborskaitė. *Maironis*. Vilnius, 1968.
- Zinkevičius 1966 = Zigmąs Zinkevičius. *Lietuvių dialektologija: Lyginamoji tarmių fonetika ir morfologija*. Vilnius, 1966.
- Zinkevičius 2008 = Zigmąs Zinkevičius. *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.
- ВПИ = *Высек пламя Илмаринен: Антология финского фольклора*. Составление, вступительная статья, комментарии Э. Г. Рахимовой. Москва: Прогресс, 2000.
- Гамкрелидзе, Иванов 1984 = Т. В. Гамкрелидзе, Вяч. Вс. Иванов. *Индоевропейский язык и индоевропейцы: Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры*. Тбилиси, 1984.
- Гринцер 1991 = Н. П. Гринцер. «Протопозитика» – становление античного научного мышления. Iš: *Балканские чтения, I: Балканские древности*. Москва, 1991.
- Гринцер 1998 = Павел Александрович Гринцер. *Тайный язык «Ригведы»*. Москва: РГГУ, 1998.
- ДГРС = *Древнегреческо-русский словарь*. Составил И. Х. Дворецкий, I–II. Москва, 1958 (puslapių numeracija ištinė).
- ДлПРН = *Пословицы русского народа*. Сборник В. И. Даля. Москва: Русский язык, 2004.
- ДлТС I–IV = Владимир Даль. *Толковый словарь живого великорусского языка*, I–IV. Москва, 1981.
- Елизаренкова 1993 = Татьяна Яковлевна Елизаренкова. *Язык и стиль ведийских риги*. Москва, 1993.
- Елизаренкова, Топоров 1979 = Татьяна Яковлевна Елизаренкова, Владимир Николаевич Топоров. Древнеиндийская поэтика и ее индоевропейские истоки. Iš: *Литература и культура древней и средневековой Индии*. Москва, 1979.
- Журавлев 2005 = Анатолий Федорович Журавлев. *Язык и миф: Лингвистический комментарий к труду А. Н. Афанасьева «Поэтические воззрения славян на природу»*. Москва: Индрик, 2005.
- Калыгин 1986 = Виктор Павлович Калыгин. *Язык древнейшей ирландской поэзии*. Москва, 1986.
- Кинжалов 1990 = Р. В. Кинжалов. Символика «плексиса» в мифе, обряде, изобразительном искусстве древности и в современном фольклоре. Iš: *Фольклор и этнография: Проблемы реконструкции фактов традиционной культуры*. Ленинград: Наука, 1990.
- Плотникова 1996 = А. А. Плотникова. Слав. *viti в этнокультурном контексте. Iš: *Концепт движения в языке и культуре*. Москва: Индрик, 1996.
- Порциг 2003 = Вальтер Порциг. *Членение индоевропейской языковой области*. Москва, 2003.
- Ригведа 1989 = *Ригведа: Мандалы I–IV*. Издание подготовила Т. Я. Елизаренкова. Москва, 1989.
- Ригведа 1995 = *Ригведа: Мандалы V–VIII*. Издание подготовила Т. Я. Елизаренкова. Москва, 1995.
- Ригведа 1999 = *Ригведа: Мандалы IX–X*. Издание подготовила Т. Я. Елизаренкова. Москва, 1999.
- Сержпутоўскі 1998 = Аляксандр Казіміравіч Сержпутоўскі. *Прымхі і забабоны беларусаў-палеішукоў*. Мінск: Універсітэцкае, 1998.
- Сержпутоўскі 1999 = Аляксандр Казіміравіч Сержпутоўскі. *Казкі і адпавяданні беларусаў-палеішукоў*. Мінск: Універсітэцкае, 1999.
- Сержпутоўскі 2000 = Аляксандр Казіміравіч Сержпутоўскі. *Казкі і анавяданні беларусаў Слуцкага павета*. Мінск: Універсітэцкае, 2000.
- Топоров 1973 = Владимир Николаевич Топоров. О двух праславянских терминах из области древнего права в связи с индоевропейскими соответствиями: I. Праславянское *verъ и его продолжения. Iš: *Структурно-типологические исследования в области грамматики славянских языков*. Москва, 1973.
- Фасмер III = Макс Фасмер. *Этимологический словарь русского языка*. Перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева, III. Санкт-Петербург, 1996.
- ЭССЯ I = *Этимологический словарь славянских языков*. Под редакцией О. Н. Трубачева, I. Москва: Наука, 1974.

Spun and woven songs and speech Maironis — bard of ancient tradition, §42–45

Dainius RAZAUSKAS

The object of the article — the lyricism of the Lithuanian poetic patriarch, Maironis, who has been discussed in more than a few of the author's articles. The goal — to show the deep ties with ancient Lithuanian, and even deeper, Indo-European tradition (poetics, folklore, mythology, religion). This time, singing metaphors are discussed, based on terms from spinning and weaving technologies. The article is made up of 4 unpublished book chapters (paragraphs) — §42–45 — which discuss songs and (poetic) language being “braided”, “spun”, “woven”; “silver” and “gold” songs (a metaphor of sound-light) and, finally, some Lithuanian terms in poetics (such as *posmas*-strophe and *skiemuo*-syllable, etc.) which are also based on certain terms from weaving technology. All such metaphors, clearly visible in the poetry of Maironis, with their roots reach ancient Indo-European poetics, which are reliably evidenced in ancient Greek, Celtic, Germanic, Slavic and other sources.

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas,
Antakalnio g. 6, LT-10308, Vilnius,
E. paštas: Liaudies.kultura@llkc.lt

Gauta 2015-01-20, įteikta spaudai 2015-04-22